

De dominee: roest rust?

foto's Inge van Mill

Inge van Mill

Interviews | Moeten dominees vaker van standplaats veranderen? Twee predikanten over het dilemma waarover de Protestantse Kerk in Nederland vandaag spreekt. Een tegenstander uit Katwijk en een voorstander uit Noordwijk.

GERRIT-JAN KLEINJAN

Barend Weegink (63), Katwijk

Voor je het weet sta je ruim twintig jaar op dezelfde kansel. Het overkwam Barend Weegink (63). Hij is 22 jaar predikant in Katwijk aan Zee. "Het is een beetje uit de hand gelopen", zegt hij. Meteen daarna: "In de goede zin van het woord, dat wel."

Eigenlijk was het helemaal niet de bedoeling om zo lang in Katwijk te blijven, vertelt Weegink in zijn woning in de Zuid-Hollandse badplaats. "Katwijk is traditioneel. Dat wilden mijn vrouw en ik, maar tegelijkertijd dachten we ook: in welke wereld word je gezogen? Uiteindelijk zeiden we: laten we het doen voor vier jaar, misschien iets langer. Ongemerkt is het deze periode geworden."

Weegink steekt zijn wijsvinger in de lucht: "Ik ben hier blijven stáán, niet blijven hangen." Hij legt uit wat hij bedoelt. "Ik wil graag zelf over mijn eventuele vertrek kunnen beslissen. Misschien romantiseer ik de vrijheid van het beroep, maar ik behoor tot het type dat hecht aan de vrijheid van het ambt. Natuurlijk, je legt wel geestelijke verantwoording af aan de kerkeraad, maar je bent niet in loondienst." Alleen voor beginnende predikanten zou Weegink een uitzondering willen maken. "Het is wel goed om je eerste gemeente na een paar jaar te verlaten. Je moet dan nog zo veel leren."

Volgens Weegink is het idee om predikanten vaker te laten rouleren uit nood geboren. Veel kerken krimpen, waardoor het aantal predikantsvacatures afneemt. "Alleen in de behoudende hoek van de PKN zie je dat predikanten nog vaak wisselen", zegt Weegink. Dat was anders toen hij begon. Zijn eerste gemeente leidde Weegink 35 jaar geleden in het Overijsselse dorp Beerzerveld. Er ging bijna geen week voorbij of er was een kerkelijke gemeente in Nederland die contact met hem zocht. "Ik was rond de dertig, jong en gewild."

Weegink ontdekte gaandeweg dat het waardevol is om voor een langere periode bij een gemeente te zijn. "Je kent de levensgeschiedenis van mensen. Veel van mijn gemeenteleden zijn bij mij gedoopt, hebben bij mij belijdenis gedaan en zijn door mij getrouwd. Dat laatste soms zelfs voor de tweede keer." Weegink onderkent het gevaar dat gemeente en predikant op elkaar raken uitgekeken. Om niet vast te lopen in de tredmolen van alledag, zorgde hij voor nevenfuncties. Zo richtte de predikant een 'theologenberaad' op in het CDA en leidt hij reizen voor een christelijke reisorganisatie. Hij schrijft artikelen en zit in tal van kerkelijke besturen. "Hierdoor krijg ik nieuwe ideeën."

Toch hield Weegink tot een paar jaar geleden serieus rekening met een nieuwe standplaats. Zo nu en dan kwam er een verzoek, zoals in 2004, toen Kampen ('een mooie plaats voor een predikant') zich meldde. Een hoogoplopende kerkelijke twist gooide roet in het eten. Een deel van de Katwijkse bevolking weigerde dat jaar mee te gaan met fusiekerk PKN en verenigde zich in de Hersteld Hervormde Kerk. Het kwam bijna tot schermutselingen. "Een heel slecht jaar. Pijnlijk ook. Ik gaf leiding aan de centrale kerkeraad. Er werden persoonlijke en lelijke dingen over mij gezegd. Toen hebben mijn vrouw en ik besloten om hier te blijven. Weggaan zou op een vlucht hebben geleken."

Hoewel Weegink na zijn emeritaat nog wel een gemeente in de regio zou willen bijstaan, verliet het echtpaar zo'n zes jaar geleden de pastorie en betrok een eigen huis. Een belangrijke reden voor het koophuis zijn de drie jonge kleinkinderen die in Katwijk zijn geboren. Weegink: "Die kunnen wij niet missen."

Predikantenloopbaan van Barend Weegink

1976 - 1982: Beerzerveld/Ommen

1982 - 1993: Heerde

1988 - 1993: Steenwijk

1993 - nu: Katwijk aan Zee

Janneke Nijboer (47), Noordwijk

Gemiddeld is er elke vijf jaar een nieuwe kansel voor Janneke Nijboer (47). "Ik begon dit werk met de gedachte: dit wordt een reizend circus." Sinds ze twintig jaar geleden begon als predikant heeft ze half Nederland gezien. Het avontuur begon in Raamsdonksveer. Daarna volgden Spijkenisse en Breda. Tegenwoordig staat ze in Noordwijk. Nijboer: "Ik ben een onrustig type."

Het werk van haar man (die als consultant in Amersfoort werkt), een zoon van 11, een dochter van 9, een stiefzoon van 19 én een koophuis - allemaal geen beletsel om regelmatig de verhuisdozen te pakken. "Na maximaal zeven jaar moet je naar een andere gemeente. Je bent dan uitontwikkeld. Niet alleen als predikant overigens. De gemeente is dan misschien ook wel toe aan iemand anders."

Nijboer ziet zich als een mogelijk voorbeeld voor anderen. "Ooit kon je voortzetten wat er was. Als er één ding zeker is, is het dat dát niet meer kan. Predikanten moeten meer dan ooit flexibele types zijn." Nijboer denkt dat een predikant eerder veranderingen durft door te voeren als hij of zij weet dat er binnen een bepaalde tijd een einde komt aan de arbeidsrelatie. Ze noemt als voorbeeld Raamsdonksveer, waar ze verbonden was aan een kleine protestantse gemeente. "Toen ik na vijf jaar wegging, was de liturgie veranderd, konden kinderen aan het avondmaal en werden homoseksuele relaties gezegend. Dit soort veranderingen roept bij een kleine groep altijd veel verzet op. Als je nog jaren blijft, terwijl er een deel van de kerkgangers tegen

je is, dan laat je het eerder uit je hoofd."

Predikanten wonen in de regel in de plaats waar ze hun kerk hebben. Nijboer vormt een uitzondering. "Belangrijker dan aanwezigheid is bereikbaarheid. Afstanden zijn tegenwoordig zo relatief. Er zijn collega's van mij die mobiel niet bereikbaar zijn. Ik zorg dat iedereen mijn nummer weet en dat ik altijd opneem. Is er een spoedgeval, dan ben ik in een half uur in Noordwijk. Net zo lang als sommige collega's in grote steden er van de ene kant van de stad naar de andere over doen."

Nijboer is stellig over haar vak. Zo vindt ze dat predikanten vaak 'te mythisch' doen over hun ambt. "Een preek schrijven op zaterdagavond zoals sommige collega's doen? Ik doe het niet. Het is gewoon een beroep met werktijden." Om die reden koos ze ervoor om kantoor te houden in het zalencentrum van de kerk en niet in de pastorie te gaan wonen. "Daar heb ik alles binnen handbereik wat ik nodig heb in mijn werk. Het helpt je professionaliteit. Je blijft bijvoorbeeld eerder binnen de tijden waarin je je werk moet doen." En er is nóg een groot voordeel van wonen op afstand van het werk, vindt Nijboer. "Je ligt niet onder het vergrootglas van de gemeente. Dat ervaren veel collega's als nadeel. Zo wordt er nu niet gekeken of mijn man wel meegaat naar de kerk."

Heeft Nijboer nooit genoeg van het nomadische bestaan? Toen ze begon was verhuizen makkelijker dan nu, moet ze bekennen. "Ik had nog geen partner en kinderen. Nu heb ik een compleet huishouden. Van al dat verhuizen word je dan wel eens moe." In het dorp Hazerswoude willen Nijboer en haar man voorlopig blijven. Maar dat er ooit een andere kerkelijke gemeente op haar pad komt, lijkt Nijboer even wenselijk als waarschijnlijk. "Amsterdam, Utrecht het hele Groene Hart zijn binnen een uur uitstekend te bereiken."

Predikantenloopbaan Janneke

Nijboer

1995 - 2000: Raamsdonksveer

2000 - 2005: Spijkenisse

2005 - 2012: Breda

2012 - nu: Noordwijk

2014 - nu: Mijnkerk.nl

Vaste termijn tegen honkvastheid

Er moet een beperking komen voor het aantal jaren dat een dominee aan een gemeenschap verbonden kan zijn. Dat voorstel doet de leiding van de Protestantse Kerk in Nederland vandaag aan haar landelijke vergadering (synode). Dominees wisselen weinig van standplaats. Een derde van hen is langer dan zeven jaar aan dezelfde gemeente verbonden, voor een kwart van de dominees is dat al meer dan tien jaar. In een verkennend rapport voor de synode oppert de kerk de invoering van een vaste termijn waarna predikanten zouden moeten verkassen.